

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

06.07.2026 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 23 вересня 2023 року, протокол № 20

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ від 23 червня 2026 року

Присутні:

кафедра адміністративного права та процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Доценко О.С. (голова засідання), професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Пастух І.Д. (дистанційно), професор кафедри, доктор політичних наук, професор Співак М.В., доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лукашенко А.А. (рецензент);

кафедра адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології: т.в.о. завідувача кафедри, доктор наук з державного управління, професор Терент'єва А.В., доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Булик І.Л. (науковий керівник), доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Бухтіярова І.Г.;

кафедра поліцейської діяльності: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Братель С.Г., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Золотарьова Н.І.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лях Н.В. (рецензент);

кафедра економіко-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології: професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Андрущенко І.Г.;

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Гусарев С.Д., провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В.;

уповноважений з антикорупційної діяльності: кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Стрільців О.М.

Були присутні 6 докторів наук та 8 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження здобувача кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Здобувача Усікову Наталію Павлівну про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, здобувач довів до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що глобальні тренди цифровізації вітчизняного державного управління та масштабне розширення масивів службових даних гостро актуалізують питання нормативно-правового захисту інформації, доступ до якої особа отримує під час виконання службових або інших визначених законом повноважень. Інформаційні ресурси, що концентруються в інституціях публічного сектору, органах місцевого самоврядування та правоохоронній системі, сьогодні є ключовим інструментом реалізації державних функцій. Водночас вони виступають об'єктом підвищеного корупційного інтересу через можливість їх деструктивного використання задля задоволення приватних чи корпоративних потреб.

Особливу загрозу для стабільності публічних інститутів становлять випадки, коли службові відомості перетворюються на засіб досягнення неправомірної вигоди, інструмент тіньового впливу на управлінські рішення, маніпулювання конкурсними процедурами або створення штучних преференцій у бізнес-середовищі. У такому вимірі зазначене правопорушення деформує саму сутність державної служби, нівелюючи засади законності, прозорості та доброчесності.

Окремим, соціально чутливим вектором цієї проблематики є забезпечення абсолютного правового імунітету відомостей про викривачів корупції та їхніх близьких осіб. Будь-які факти розголошення або нецільового використання інформації про особу викривача не лише руйнують інститут громадського контролю та демотивують суспільство до викриття зловживань, а й екстраполюють прямі ризики для життя, здоров'я чи майнового стану громадян, які виявили громадянську позицію.

Крім того, сучасна інтеграція посадовців до різноманітних автоматизованих реєстрів, відомчих баз знань та електронних систем суттєво полегшує технічну можливість несанкціонованого копіювання чи відчуження службових даних. Це зумовлює необхідність не лише модернізації правового регулювання, а й формування дієвих механізмів превенції та внутрішнього контролю за використанням службової інформації. Зазначені делікти підпадають під сферу адміністративно-правового регулювання, зокрема статті 172⁸ КУпАП, частина 1 якої передбачає відповідальність за незаконне розголошення або використання в інший спосіб службової інформації, а частина 2 – за аналогічні дії щодо відомостей про викривача чи його близьких осіб. Це вимагає чіткої доктринальної делімітації складу відповідного правопорушення: його об'єкта, об'єктивної та суб'єктивної сторін, а також меж адміністративної відповідальності.

Метою роботи є визначення теоретичних основ та практичних засад, а також комплексне розв'язання практичних питань адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 172⁸ КУпАП, а також розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування в Україні.

Для досягнення зазначеної мети було визначено наступні завдання: визначити теоретико-методологічні засади та стан наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 172⁸ КУпАП; проаналізувати історико-правові етапи розвитку та схарактеризувати сучасний стан нормативного забезпечення адміністративної відповідальності за вчинення вказаного делікту; здійснити порівняльно-правовий аналіз законодавства іноземних держав у сфері відповідальності за незаконне використання інформації; з'ясувати юридичний склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП; дослідити окремі питання притягнення до адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань у роботі використано філософські, загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми наукового пізнання, а саме: історико-правовий метод, статистичний методу, метод системного аналізу, метод тлумачення норм права, діалектичний метод, нормативний метод та метод порівняльно-правового дослідження та інші.

Методологічну основу дисертаційного дослідження склали методи і прийоми наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, який дає можливість розглядати проблеми дослідження в єдності їх соціального змісту та юридичної форми.

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення адміністративної та судової практики, систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності НАЗК, Державної судової адміністрації України та Генеральної прокуратури України щодо вчинених адміністративних правопорушень, передбачених статтею 172⁸ КУпАП, за період 2014–2025 рр., вивчення 50 судових рішень із Єдиного державного реєстру судових рішень, ухвалених протягом 2017–2025 рр. за результатами розгляду протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172⁸ КУпАП.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень теоретичних і практичних проблем адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 172⁸ КпАП, у якій сформульовано низку нових наукових положень, висновків та рекомендацій. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано ряд концептуальних теоретичних та практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни, серед яких слід виокремити наступні:

вперше: окреслено категорії посад, обіймаючи які, особи отримують доступ до інформації про викривача та його близьких осіб, і, відповідно, можуть бути суб'єктами адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 2 ст. 172⁸ КУпАП; здійснено порівняльно-правовий аналіз юридичної природи та практики застосування відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, в більшості держав-учасниць ЄС; розроблено законодавчі ініціативи щодо усунення міжгалузевої колізії між положеннями ст. 26, 43 Закону України «Про запобігання корупції» та частини 1 ст. 172⁸ КУпАП; визначено та систематизовано перелік джерел доказів, які підлягають обов'язковому збиранню та фіксації під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачені ст. 172⁸ КУпАП; сформульовано перелік обставин, які суд має враховувати під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 172⁸ КУпАП;

удосконалено: характеристику та визначено перелік осіб, які можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 172⁸ КУпАП; визначення переліку відомостей, розголошення яких не може бути віднесено до категорії інформації з обмеженим доступом; положення щодо визначення мотивів, якими може керуватися особа під час незаконного розголошення або використання в інший спосіб інформації про викривача та його близьких осіб або відомостей, що дозволяють ідентифікувати їхні особи;

дістало подальшого розвитку: наукові підходи до гармонізації деліктних норм КУпАП із базовим антикорупційним законодавством; наукові погляди щодо необхідності конкретизації у диспозиції частини 1 ст. 172⁸ КУпАП предмету адміністративного правопорушення; теоретико-правові підходи до відмежування складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, від суміжних деліктів у сферах адміністративного та кримінального права; наукові підходи до осмислення історичного процесу становлення та запровадження адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та викладені у дисертації положення, узагальнення, висновки і пропозиції мають науково-теоретичне і практичне значення і можуть бути використані у: 1) законотворчій діяльності – при підготовці змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення; 2) освітньому процесі Національної академії внутрішніх справ – у системі професійної освіти працівників внутрішньої безпеки, підрозділів запобігання корупції Національної

поліції, підвищення кваліфікації поліцейських, при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 квітня 2026 р. № 118-оп); 3) наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ – під час підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 квітня 2026 р. № 119-нд).

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Пастух І.Д.: У роботі Ви пропонуєте у диспозиції частині 1 ст. 172⁸ КУпАП слово «інформація» замінити на словосполучення «конфіденційна та інша інформація з обмеженим доступом». Поряд з цим у тексті дисертації зазначається, що таємна інформація виключається з предмету цього правопорушення, оскільки відповідальність за її розголошення регулюється спеціальними нормами КК України. Обґрунтуйте свою позицію у даному випадку.

Відповідь: Дякую за запитання. Вказані у питанні підготовлені дисертантом пропозиції щодо заміни у диспозиції частини 1 ст. 172⁸ КУпАП слова «інформація» на словосполучення «конфіденційна та інша інформація з обмеженим доступом» ґрунтувалися на декількох позиціях. Перша, у диспозиції частини 1 ст. 172⁸ КУпАП предметом виступає інформація. Поряд з цим вид інформації, яка не підлягає розголошенню та використанню в інший спосіб не визначено. Як наслідок, виходячи з вказаного, особу можна притягнути до адміністративної відповідальності за розголошення будь-якою відкритої інформації. По-друге, диспозиція частини 1 ст. 172⁸ КУпАП не узгоджується з нормами ст. 43 Закону України «Про запобігання корупції», якими встановлена заборона на використовувати в інший спосіб конфіденційної та іншої інформації з обмеженим доступом. По-третє, нормами вітчизняного законодавства передбачено низку переліку інформацію, яка відкрита, та не підлягає обмеженню на розповсюдження. Саме з метою усунення правової колізії дисертантом розроблено законопроект, спрямований на уніфікацію зазначених положень. Що стосується таємної інформації, яка відноситься до конфіденційної інформації і виключається з предмету цього правопорушення, оскільки відповідальність за її розголошення регулюється спеціальними нормами КК України, то ми вказуємо, що службова та конфіденційна інформація виступають предметом правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁸ КУпАП, лише у разі відсутності інших норм, що конкурують, в КУпАП та КК України.

Андрущенко І.Г.: Чому ви взяли лише для розгляду в дисертації осіб, на яких розповсюджується положення Закону України «Про запобігання корупції», а не додатково Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Відповідь: Дякую за запитання. Окреслюючи межі дисертаційного дослідження, зазначимо, що інститут адміністративної відповідальності за аналізований делікт розглянуто крізь призму застосування базових приписів Закону України «Про запобігання корупції». Водночас специфіка протидії незаконному розголошенню або використанню в інший спосіб інформації в контексті Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» залишилася поза межами цієї роботи.

Зазначене обумовлено тим, що юридичний склад адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 172⁸ КУпАП, у разі його вчинення у сфері фізичної культури і спорту, характеризується суттєвою специфікою. Зокрема, вона виявляється в особливостях безпосереднього об'єкта, предмета протиправного посягання, яким є суспільні відносини у сфері спорту, що забезпечують проведення чесних, неупереджених і справедливих змагань відповідно до правил та регламентів спортивних федерацій.

Відповідно до Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» юридичний склад вказаного адміністративного правопорушення буде мати зовсім інший безпосередній об'єкт та предмет посягання, будуть іншу суб'єкти, які вчиняють вказане правопорушення, до яких вже належать не посадові особи, визначені Законом України «Про запобігання корупції», спортсмени, тренери, спортивні судді (рефері), керівники спортивних клубів або федерацій, а також власники спортивних команд. Іншим буде і суб'єктивна сторона вказаного правопорушення, які вчиняються з метою впливу на спортивний результат (маніпулювання змаганнями) заради отримання неправомірної вигоди (наприклад, для ставок у букмекерських конторах).

З огляду на це, проблематика адміністративної відповідальності за маніпулювання специфічною інформацією у сфері спорту володіє виразною автономністю і становить предмет окремого самостійного наукового пошуку.

Бухтіярова І.Г. Чи вважається інформація розголошеною, якщо її отримала особа, яка так само є службовою особою, має допуск до аналогічних відомостей, але не до цієї конкретної інформації?

Відповідь: Дякую за запитання. Ваше запитання стосується дуже тонкої правової межі. Головна умова вчинення даного делікту – отримання інформації у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень. Справа у тому, що об'єктом правопорушення є не просто режим допуску до інформації, а конкретні законні інтереси держави чи права громадян, пов'язані з цією інформацією. І коли працівник одного відділу передає документ працівнику іншого відділу, до якого він не має відношення, відбувається несанкціоноване розширення кола обізнаних осіб. І якщо це відбувається в рамках виконання службових обов'язків – буде особа притягуватися до адміністративної відповідальності, як що ні, то це не буде розголошенням інформації, а в діях особи відсутній склад адміністративного правопорушення, разом з тим можливе накладання дисциплінарного стягнення.

Золотарьова Н.І. Щодо моменту завершення розголошення інформації. Чи буде вважатися правопорушення закінченим, якщо стороння особа не встигла ознайомитись з інформацією?

Відповідь: Дякую за запитання. У своєму дослідженні я обґрунтовую позицію, що розголошення має формальний склад. З цього приводу існує різна наукова думка вчених, які висловлюють свою наукову позицію за двома напрямками. Одні вчені вважають, що склад адміністративного правопорушення настає з моменту, коли конфіденційні відомості вийшли з-під контролю володільця і стали доступні сторонній особі. При цьому для кваліфікації правопорушення як закінченого не має значення чи встигла стороння особа ознайомитись, чи спричинило це якісь матеріальні збитки. Важливим є саме факт втрати контролю за конфіденційністю. Інші вчені заперечують такій позиції. Адже якщо особа не усвідомила характер інформації, вона не змогла її сприйняти, і таким чином відсутнє розголошення. Я схильна до першої позиції вчених.

Доценко О.С. Які Ви визначили проблемні моменти щодо притягнення до відповідальності за розголошення інформації про близьких осіб викривача?

Відповідь: Дякую за запитання. У самому тексті статті КУпАП словосполучення «та його близьких осіб» відсутнє. Водночас ст. 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції» прямо забороняє розголошувати інформацію не лише про викривача, а й про його близьких осіб. Виникає правова колізія і відповідно суди закривають справи. Проблема доказування – ідентифікація джерела витоку. Довести, що інформаційне повідомлення в соціальній мережі здійснила конкретна особа без проведення негласних слідчих дій майже неможлива. А оскільки це адміністративне правопорушення, можливості застосувати їх в межах КУпАП практично неможливо. Пропонуємо доповнити частину 2 ст. 172⁸ КУПАП щодо близьких осіб.

Терент'єва А.В. Чому колишнього службовця практично неможливо притягнути за ст. 172⁸ КУПАП?

Відповідь: Дякую за запитання. Адміністративна відповідальність прив'язана до спеціального статусу суб'єкта. І виникає абсурдна ситуація. Якщо чиновник розголосив інформацію під час служби – його можна притягнути до адміністративної відповідальності, оштрафувати і звільнити. Якщо він звільнився за власним бажанням і потім розголосив інформацію, і якщо не буде ознак кримінальних правопорушень, його не можна притягнути до відповідальності за ст. 172⁸ КУПАП. У дисертації ми пропонуємо внести відповідні зміни та доповнення до примітки до статті 172⁸ КУпАП.

Гусарєв С.Д.: У роботі Ви вказуєте, що відсутність належної фіксації та доведення суб'єктивної сторони під час складання адміністративного протоколу за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, було ключовою підставою для закриття судами у 2014–2025 роках майже 80 % справ цієї категорії. Скажіть будь-ласка, на чому ґрунтуються вказані висновки?

Відповідь: Дякую за запитання. Для того, щоб сформулювати вказані та інші висновки, мною було здійснено аналіз статистичної звітності, сформованої Державною судовою адміністрацією України, за 2014–2025 роки. Поряд з цим, вказане правопорушення досліджувалось у порівняння з іншими корупційними

адміністративними правопорушеннями, передбаченими статтями 172⁴, 172⁵, 172⁶, 172⁷, 172⁹ КУпАП. Вказане дало змогу встановити питому вагу справ, закритих через відсутність встановлення події і складу адміністративного правопорушення.

Поряд з цим мною було досліджено майже 50 судових рішень із Єдиного державного реєстру судових рішень, ухвалених протягом 2017–2025 рр. за результатами розгляду протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172⁸ КУпАП. Саме за результатами цього аналізу було встановлено, що майже 80% справ цієї категорії закривались через відсутність належної фіксації та доведення суб'єктивної сторони – мотиву вчинення делікту «у своїх інтересах».

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент Булик І.Л., яка зазначила, що підготовлена Усіковою Наталією Павлівною дисертація на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків» є результатом наполегливої науково-теоретичної діяльності та на даний час є завершеною працею, при цьому одним із перших монографічним узагальненням теоретико-прикладних задач, спрямованих на вдосконалення діяльності щодо притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які здійснюють незаконне розголошення або використання в інший спосіб у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень.

Дисертацію в цілому оцінюю позитивно. Робота є змістовним дослідженням, що має насамперед не тільки теоретичну, а й практичну значимість. Дисертантом сформульовано концептуально нові наукові положення та висновки, що мають важливе теоретичне і практичне значення. Заслуговує на увагу удосконалення дисертантом низки положень щодо адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Необхідно зазначити, що робота була написана самостійно і автор може вважатись підготовленим молодим науковцем. Мною, як науковим керівником, в процесі роботи було окреслено основні напрямки дослідження та робились окремі корегуючі зауваження. Потрібно зазначити, що здобувач аргументовано відстоює свої думки, вміло та коректно веде наукову дискусію, але з розумінням ставиться до критики, визнаючи свої помилки та виправляючи їх.

Структура роботи, виклад її тексту, оформлення здійсненні відповідно до вимог, які пред'являються до дисертацій. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам. Дослідження написано зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою.

Дисертант продемонстрував вміння логічно викладати думки, вести коректну полеміку з авторами, підсумовувати викладене висновками, пов'язувати теоретичні положення з потребами практики, «виходити» на законодавчі пропозиції та рекомендації прикладного характеру. При цьому Усікова Н.П.

проаналізувала велику кількість наукових та правових джерел, які стосуються різних аспектів досліджуваної проблеми, у значній мірі використовувала у роботі результати аналізу судової практики.

Результати дослідження належним чином апробовані, впроваджені в наукову діяльність та освітній процес Національної академії внутрішніх справ.

За час підготовки дисертації Усікова Н.П. зарекомендувала з позитивної сторони. Вона самостійно підготувала сім публікацій, серед яких чотири статі – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, та три тези – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Підсумовуючи, можна зазначити, що Усікова Н.П. провела системну та ґрунтовну роботу, яка має завершений вигляд. Таким чином дисертація Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Усікової Наталії Павлівни, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Вважаю, що дисертаційну роботу можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Кандидат юридичних наук, доцент Лукашенко А.А. підкреслила, що виконане Усіковою Н.П. дисертаційне дослідження виконано якісно та на високому науковому рівні. Рецензентом відзначено, що актуальність обраної дисертантом тема дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень, оскільки важливим компонентом запобігання корупційним адміністративним правопорушенням є заходи примусу, які впроваджуються державою, серед яких важливу роль відіграють запроваджені санкції за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Закон України «Про запобігання корупції» визначає заходи контролю за недопущенням незаконного розголошення інформації, у свою чергу стаття 172⁸ глави 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» КУпАП, встановлює відповідальність за вчинення вказаних вище протиправних діянь.

Як зазначив дисертант проведений ним аналіз результатів розгляду місцевими загальними судами справ за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ у період 2014–2025 років засвідчив про високий рівень закриття таких справ (майже 80%) через відсутність належної фіксації та доведення суб'єктивної сторони – мотиву вчинення делікту «у своїх інтересах». Вказане засвідчує про наявні проблеми нормативного та процесуального характеру, які виникають під час складання протоколів щодо незаконного використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з

виконанням службових обов'язків, так і розгляду їх у судовому порядку.

Разом з тим на сьогодні незважаючи на безперечну теоретичну і практичну значущість тематики цього дослідження, у вітчизняній науці дотепер не здійснено комплексного концептуального аналізу проблем адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП.

Також рецензент зазначив, що дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, одержані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Рецензований рукопис структурно складається з трьох розділів та відповідних підрозділів, анотації, вступу, висновків та додатків. У роботі на належному рівні досліджено зміст та основні елементи адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Надано належну характеристику суб'єктивним та об'єктивним сторонам юридичного складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, визначено особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення цієї категорії та застосування заходів адміністративного стягнення.

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення становлять результати узагальнення адміністративної та судової практики, систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності НАЗК, Державної судової адміністрації України та Офісу Генеральної прокуратури України щодо вчинених адміністративних правопорушень, передбачених ст. 172⁸ КУпАП, за період 2014–2025 рр.

При поділі розділів основного тексту на підрозділи автором дотримані правила пропорційності, взаємовиключення. Мета і задачі, визначені автором у вступі, знайшли відображення у змісті дослідження. Висновки і пропозиції дисертації об'єднані ключовою ідеєю удосконалення норм КУпАП, які встановлюють відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Основні висновки і пропозиції сформульовані автором з дотриманням правил доказу, вони викладені чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми.

В цілому, як свідчить зміст роботи, до захисту подано завершене наукове дослідження, яке містить низку наукових положень, що у своїй сукупності роблять значний внесок у наукову теорію та правозастосовну діяльність. Загальна оцінка роботи є позитивною, дисертація може бути подана до розгляду у спеціалізовану вчену раду відповідного профілю.

Таким чином, дисертація Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків», виконана на високому рівні та відповідає вимогам МОН України, що ставляться до дисертацій та може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Лях Н.В. зазначила, що актуальність обраної Усіковою Наталією Павлівною теми дисертаційної роботи не викликає сумнівів і заперечень, оскільки обраний Україною стратегічний курс на європейську інтеграцію, трансформаційні перетворення, які відбуваються у результаті зближення з правовим простором країн-членів ЄС, зумовлюють необхідність створення комплексного й узгодженого механізму відповідальності за незаконне використання та розповсюдження інформації публічними особами. Рецензентом відзначено, що Закон України «Про запобігання корупції» визначає заходи контролю за обігом службової інформації, у свою чергу стаття 172⁸ глави 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» КУпАП, встановлює відповідальність за порушення за незаконне її використання.

Як зазначив дисертант проведений ним аналіз результатів розгляду місцевими загальними судами справ про вчинення правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, засвідчує про високий рівень закриття таких справ: з 237 справ, які надійшли до суду за вказаний період, лише у 87 випадках (36,71%) особу було притягнуто до адміністративної відповідальності за вказане правопорушення, що є найменшим показником за вказаний період серед ст. 172⁴–172⁹ КУпАП. Натомість, аналіз 101 закритого провадження та повернутої судами справи свідчить, що майже 80% із них було закрито у зв'язку з недоведеністю вини або відсутністю складу адміністративного правопорушення. Вказане засвідчує про наявні проблеми нормативного та процесуального характеру, які виникають під час складання протоколів, так і розгляду їх у судовому порядку.

Разом з тим на сьогодні незважаючи на безперечну теоретичну і практичну значущість тематики цього дослідження, у вітчизняній науці дотепер не здійснено комплексного концептуального аналізу проблем адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Також рецензент зазначив, що дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, одержані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Рецензований рукопис структурно складається з трьох розділів та відповідних підрозділів, анотації, вступу, висновків та додатків. У роботі на належному рівні досліджено зміст та основні елементи адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Надано належну характеристику суб'єктивним та об'єктивним сторонам юридичного складу цього адміністративного правопорушення, визначено особливості провадження у справах цієї категорії.

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення адміністративної та судової практики, систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності НАЗК, МВС України (Національної поліції), Верховного Суду щодо вчинених адміністративних правопорушень, передбачених статтею 172⁸ КУпАП, за період 2014–2025 рр., узагальнені результати вивчення 50

судових рішень Єдиного державного реєстру судових рішень, які винесено протягом вказаного вище періоду.

При поділі розділів основного тексту на підрозділи автором дотримані правила пропорційності, взаємовиключення. Мета і задачі, визначені автором у вступі, знайшли відображення у змісті дослідження. Висновки і пропозиції дисертації об'єднані ключовою ідеєю удосконалення норм КУпАП, які встановлюють відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Основні висновки і пропозиції сформульовані автором з дотриманням правил доказу, вони викладені чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми.

У дослідженні вдало, послідовно та логічно викладено і розкрито головні питання, зазначені у змісті. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання реалізовані. При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці. Питання, які розглядаються в дисертації, автором розкриті на досить високому методологічному рівні.

В цілому, як свідчить зміст роботи, до захисту подано завершене наукове дослідження, яке містить низку наукових положень, що у своїй сукупності роблять значний внесок у наукову теорію та правозастосовну діяльність. Загальна оцінка роботи є позитивною, дисертація Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків», виконана на високому рівні та відповідає вимогам МОН України, що ставляться до дисертацій та може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор Доценко О.С., доктор юридичних наук, професор Пастух І.Д., професор кафедри, доктор політичних наук, професор Співак М.В., кандидат юридичних наук, доцент Лукашенко А.А., доктор наук з державного управління, професор Терент'єва А.В., кандидат юридичних наук, доцент Булик І.Л., кандидат юридичних наук, доцент Бухтіярова І.Г., кандидат юридичних наук, професор Братель С.Г., доктор юридичних наук, професор Золотарьова Н.І., кандидат юридичних наук, доцент Лях Н.В., кандидат юридичних наук, професор Андрущенко І.Г., доктор юридичних наук, професор Гусарев С.Д., кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Стрільців О.М.

Усікова Наталія Павлівна висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційної роботи, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертації, а також корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів щодо дисертації Усікової Наталії Павлівни на тему:

**«Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації,
що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків»**

Дисертація Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. В сучасних умовах цифровізації державного управління, розвитку інформаційного суспільства та зростання обсягів службових даних особливої актуальності набуває проблема забезпечення належного правового режиму інформації, що стає відомою особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Службова інформація, яка циркулює в органах державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органах та інших публічних інституціях, становить значну цінність як з точки зору реалізації публічних функцій, так і з огляду на можливість її неправомірного використання в приватних інтересах.

Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, є складним міжгалузевим явищем, яке поєднує елементи інформаційного, адміністративного, антикорупційного та кримінального права. Особливу небезпеку становлять випадки, коли службова інформація використовується у своїх інтересах, інтересах інших фізичних та юридичних осіб з метою отримання неправомірної вигоди, впливу на управлінські рішення, маніпулювання конкурсними процедурами або створення переваг для окремих осіб чи суб'єктів господарювання. У таких ситуаціях незаконне використання інформації набуває виразної корупційної складової та підриває принципи законності, доброчесності та рівності перед законом.

Окремої уваги потребує незаконне розголошення або використання в іншій спосіб інформації про викривача та його близьких осіб. Це діяння не лише порушує їхні права, суттєво знижуючи ефективність активності громадськості у виявленні та протидії корупції, а й становить небезпеку для їхнього життя та майна.

Розширення доступу до електронних баз даних, автоматизованих реєстрів і внутрішніх інформаційних систем суттєво підвищує ризики несанкціонованого копіювання, передачі або використання службових відомостей. У таких умовах постає питання не лише про вдосконалення правового регулювання, а й про формування ефективних механізмів превенції, внутрішнього контролю та відповідальності.

Незаконне використання службової інформації у своїх інтересах, зокрема щодо викривачів та близьких їх осіб, підпадає під сферу адміністративно-

правового регулювання, зокрема ст. 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), якою встановлено відповідальність за частиною 1 за незаконне розголошення або використання в інший спосіб інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, частиною 2 – за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, що зумовлює необхідність чіткого визначення складу відповідного правопорушення, його об'єкта, об'єктивної та суб'єктивної сторін, а також меж адміністративної відповідальності. У цьому контексті важливого значення набуває аналіз нормативного закріплення заборони незаконного використання інформації та механізмів притягнення винних осіб до відповідальності.

Проблематика незаконного використання службової інформації також пов'язана з необхідністю забезпечення балансу між принципом відкритості діяльності публічної влади та обов'язком захисту інформації з обмеженим доступом. З одного боку, демократичне суспільство вимагає прозорості та доступності інформації про діяльність державних органів; з іншого – існує потреба у збереженні конфіденційності певних категорій відомостей, зокрема тих, що стосуються внутрішніх управлінських процесів, персональних даних або інформації, розголошення якої може завдати шкоди державним чи суспільним інтересам.

Аналіз результатів судових рішень у 2014–2025 роках щодо розгляду адміністративних протоколів за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, засвідчує, про високій рівень закриття таких справ: з 237 справ, які надійшли до суду за вказаний період, лише у 87 випадках (36,71%) особу було притягнуто до адміністративної відповідальності за вказане правопорушення, що є найменшим показником за вказаний період серед статей 172⁴–172⁹ КУпАП. Натомість, аналіз 101 закритого провадження та повернутої судами справи свідчить, що майже 80% із них було закрито у зв'язку з недоведеністю вини або відсутністю складу адміністративного правопорушення.

Окремо увагу слід звернути на необхідності адміністративно-правового захисту прав викривачів та їхніх близьких осіб від незаконного розкриття персональних даних чи розголошення іншої конфіденційної інформації. Попри наявність у медіа фактів про незаконне розголошення відомостей щодо викривачів, у Єдиному державному реєстрі судових рішень немає жодного рішення щодо притягнення особи до відповідальності за частиною 2 ст. 172⁸ КУпАП.

Вказане зумовлює потребу в аналізі проблем, які сприяли закриттю справ, розробленні наукових положень спрямованих на уточнення норм ст. 172⁸ КУпАП, вироблення практичних рекомендацій щодо нормативного регулювання та правозастосовної практики з метою забезпечення належного притягнення осіб до

адміністративної відповідальності за вчинення вказаного делікту, що і обумовлює актуальність цієї роботи.

Питання адміністративної відповідальності за ст. 172⁸ КУпАП на сьогодні не були предметом окремого монографічного вивчення. Певні аспекти цього делікту фрагментарно висвітлювали у дисертаційних працях К. В. Берднікової, Ю. В. Борисової, Д. В. Гудкова, О. В. Клока, Д. І. Йосифовича, Є. О. Лаврентевої, О. Є. Панфілова, О. В. Терещука, К. Є. Цабєки, О. М. Шимона, проте виключно в контексті аналізу всієї системи адміністративних корупційних правопорушень (глава 13-А КУпАП). У зазначених працях науковці, як правило, обмежувались оглядовим аналізом складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, висвітлюючи лише базові риси його елементів (об'єкт, предмет, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона). Автори розглядали цей делікт у загальній структурі правопорушень, пов'язаних з корупцією, без належного акцентування уваги на його внутрішній доктринальній та практичній проблематиці. У контексті дослідження адміністративної відповідальності за аналізований делікт варто відзначити дослідження О. О. Дудорова, Р. О. Мовчана, В. Г. Сеника та М. І. Хавронюка, які за результатами вивчення судової практики не лише деталізували юридичний склад цього правопорушення, а й актуалізували окремі процесуальні проблеми його розгляду судами.

З наведеного вбачається, що хоча результати проведених досліджень були спрямовані на наукове розв'язання окремих проблем адміністративної відповідальності за ст. 172⁸ КУпАП, низка важливих завдань залишається невирішеною. Зокрема, на сьогодні відсутні: чітке доктринальне визначення елементів юридичного складу зазначеного делікту (об'єкта, предмета, суб'єкта, об'єктивної та суб'єктивної сторін); порівняльно-правові дослідження досвіду держав-учасниць ЄС; єдиний підхід до тлумачення суб'єктивних мотивів діяння («у своїх інтересах» та «в інтересах третіх осіб»); обґрунтовані пропозиції щодо синхронізації ст. 172⁸ КУпАП із відповідними нормами Закону України «Про запобігання корупції», а також комплексні розробки щодо його відмежування від споріднених адміністративних деліктів та кримінальних правопорушень. Окремої уваги потребує той факт, що в науці досі не визначено шляхів усунення суттєвих правових розбіжностей та колізій між регулятивними нормами статей 26 і 43 Закону України «Про запобігання корупції» та охоронною диспозицією ст. 172⁸ КУпАП. У праксеологічному вимірі невирішеними залишаються питання формування належної доказової бази під час складання протоколів, не окреслено коло обставин, що підлягають обов'язковому з'ясуванню під час судового розгляду, а також не розроблено алгоритмів подолання процесуальних помилок, які призводять до закриття судами значної частини справ цієї категорії/

Вказане зумовлює актуальність обраної теми, її наукову, теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня

2019 р. № 722/2019; Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023; п. 16 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454; Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 рр., затверджених рішенням Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23.

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 26 вересня 2023 р. (протокол № 20) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права Національної академії правових наук України (за № 668, 2023 рік).

Мета і завдання дослідження. *Метою роботи є* визначення теоретичних основ та практичних засад, а також комплексне розв’язання практичних питань адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків, а також розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування в Україні.

Реалізація зазначеної мети обумовила постановку та вирішення таких *завдань*:

- визначити теоретико-методологічні засади та стан наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

- встановити правові основи та генезу становлення адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

- здійснити порівняльно-правовий аналіз законодавства іноземних держав щодо відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

- з’ясувати сутність об’єкта та специфіку предмета адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП;

- виокремити та розкрити зміст об’єктивної сторони адміністративного правопорушення за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

- схарактеризувати особливості суб’єкта адміністративного правопорушення за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

- розкрити зміст суб’єктивної сторони адміністративного правопорушення за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

- з’ясувати проблеми кваліфікації адміністративного правопорушення за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових обов’язків;

– визначити особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

– визначити особливості судового розгляду справ про адміністративні правопорушення за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у зв'язку із обігом службової інформації в Україні.

Предмет дослідження – адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Методи дослідження. Відповідно до поставленої мети та задач у роботі використано сукупність як загальних, так і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання, застосування яких надало можливість усебічно проаналізувати об'єкт дослідження, а саме: *історико-правовий* – надав можливість відстежити в історичній ретроспективі становлення та розвиток адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків (підрозділи 1.1., 1.2.); *статистичний* – використовувався з метою обробки та систематизації емпіричної інформації, а саме для комплексного аналізу статистичних даних НАЗК, Державної судової адміністрації України та Офісу Генеральної прокуратури України (розділи 2 та 3); за допомогою *методу аналізу документів* узагальнено результати судової практики, зокрема вивчено матеріалів 50 постанов місцевих та апеляційних судів із Єдиного державного реєстру судових рішень, ухвалених протягом 2017–2025 рр. у справах за ст. 172⁸ КУпАП (підрозділи 3.2 та 3.3); *метод тлумачення норм права* застосовувався для аналізу окремих положень антикорупційного та адміністративно-деліктного законодавства, розкриття їхнього змісту з метою оптимізації практичної реалізації (підрозділ 1.2; розділ 2; додатки); *порівняльно-правовий* – дозволив зіставити положення вітчизняного законодавства із міжнародними стандартами протидії корупції, а також здійснити міжгалузевий аналіз норм Закону України «Про запобігання корупції» та КУпАП (підрозділи 1.2 та 3.1); використання *формально-логічного та системно-структурного методів* дозволило типізувати обставини, які підлягають обов'язковому доказуванню під час складання адміністративного протоколу (підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення адміністративної та судової практики, систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності НАЗК, Державної судової адміністрації України та Офісу Генеральної прокуратури України щодо вчинених адміністративних правопорушень, передбачених ст. 172⁸ КУпАП, за період 2014–2025 рр. Вивчено матеріалів 50 постанов місцевих та апеляційних судів із Єдиного державного реєстру судових рішень, ухвалених протягом 2017–2025 рр. у справах за ст. 172⁸ КУпАП.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень теоретичних і практичних проблем адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, у якому сформульовано низку нових наукових положень, висновків та рекомендацій, зокрема:

вперше:

– визначено та систематизовано категорії посад, обіймання яких забезпечує особам доступ до інформації про викривача та його близьких осіб і робить їх потенційними суб'єктами адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 2 ст. 172⁸ КУпАП. Категоризацію здійснено залежно від процесуальної сфери та стадії опрацювання повідомлення про корупцію, а саме: у межах юридичної особи (під час прийняття, розгляду повідомлення, здійснення службового розслідування та перевірки результатів його розгляду (зокрема в порядку оскарження) – керівники та уповноважені особи з питань запобігання корупції; службові особи, залучені до перевірки, розслідування чи розгляду повідомлення про корупцію; працівники підрозділів документообігу; під час провадження у справах про адміністративні правопорушення – уповноважені особи органів, які складають протоколи, судді, секретар судового засідання, працівники апарату суду, які залучені до забезпечення розгляду справ, розпочатих на підставі повідомлення викривача, а також посадові особи НАЗК (у межах реалізації заходів захисту викривача); у кримінальному провадженні – слідчі, дізнавачі, детективи, прокурори, судді, працівники підрозділів, які забезпечують безпеку викривача, посадові особи НАЗК та залучені учасники процесу (експерти, спеціалісти), які володіють відомостями про викривача у зв'язку з виконанням процесуальних обов'язків;

– обґрунтовані концептуальні напрями адаптації вітчизняної моделі адміністративно-деліктної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, до антикорупційних стандартів держав-членів ЄС, що передбачають: імплементацію інституту відповідальності за незаконне розголошення чи використання інформації особами, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (за прикладом ФРН та Австрії), а також досвіду Франції щодо посилення санкцій за витік відомостей про викривачів та їхніх близьких осіб;

– розроблено теоретико-правові засади збирання й процесуального оформлення доказової бази під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 172⁸ КУпАП, та визначено перелік обставин, що підлягають обов'язковому з'ясуванню судом. Аргументовано, що процес доказування за цією категорією деліктів має комбінований характер і вимагає систематизації доказів за наступними елементами: статус суб'єкта; правовий режим інформації та обізнаності особи; цифрові сліди та факти використання або

розголошення інформації; суб'єктивна сторона делікту; обставини, що впливають на відповідальність; процесуальні гарантії та захист викривачів;

– запропоновано перелік обставин, що підлягають обов'язковому з'ясуванню під час розгляду справ про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 172⁸ КУпАП. Констатовано необхідність першочергового встановлення конкретного способу розголошення або використання в інший спосіб інформації та елементів суб'єктивної сторони складу правопорушення (зокрема прямого умислу, мотиву, мети), неналежне доказування яких суб'єктами складання протоколів є причиною закриття судами майже 80 % справ цієї категорії;

удосконалено:

– доктринальні підходи до характеристики об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, шляхом розроблення авторських визначень понять «незаконне розголошення інформації» та «незаконне використання інформації в інший спосіб». Виокремлено систему обов'язкових кваліфікаційних умов факторів даного делікту (протиправність дії, службово-функціональне джерело отримання інформації, спеціальна суб'єктивна спрямованість та формальний склад), наявність яких є необхідною умовою для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності;

– системну класифікацію відомостей (про стан довкілля, факти порушення прав і свобод людини, незаконні дії суб'єктів владних повноважень тощо), які за законом є відкритими і не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом, що виключає склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, через відсутність предмета делікту;

– наукове визначення та внутрішньосистемну класифікацію мотивів, якими керується особа під час вчинення делікту, передбаченого частинами 1 та 2 ст. 172⁸ КУпАП, що передбачає двоелементну типологію мотивів: за частиною 1 ст. 172⁸ КУпАП мотиви поділено на корисливі (майнові), особисто-побутові (вирішення цивільних / податкових спорів, перевірка даних щодо себе, близької особи чи третіх осіб), професійно-корпоративні (підприємницька діяльність близьких осіб, маніпулювання перевірками) та соціально-репутаційні (дискредитація конкурентів, укріплення позаслужбових зв'язків); за частиною 2 ст. 172⁸ КУпАП (з урахуванням повної відсутності судової практики в Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2014–2025 роки) визначено специфічні мотиви – помста та нейтралізація процесуального впливу викривача, кар'єрно-корпоративна лояльність, соціально-психологічний тиск (конформізм, страх конфлікту з керівництвом) та дискредитація репутації викривача;

– критерії розмежування та перелік відомостей з обмеженим доступом, незаконне розголошення або використання яких утворює склад адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁸ КУпАП, шляхом їх чіткого відмежування від інших видів конфіденційної інформації, що охороняється спеціальними нормами законодавства (зокрема у сфері захисту персональних даних, таємниці приватного життя, таємниці досудового розслідування, джерел інформації медіа, а також банківської, лікарської, нотаріальної, професійної

таємниці і таємниці страхування). Констатовано, що вказані види інформації не можуть становити предмет правопорушення за частиною 1 ст. 172⁸ КУпАП, оскільки за їх незаконне розголошення або використання передбачена відповідальність спеціальними конкуруючими нормами КУпАП або КК України;

дістало подальший розвиток:

– теоретичні підходи щодо усунення міжгалузевих колізій між положеннями статей 26 і 43 Закону України «Про запобігання корупції» та частиною 1 і приміткою ст. 172⁸ КУпАП, що потребує гармонізації та вирівнювання кола суб'єктів відповідальності через внесення змін до вказаних законодавчих актів і поширення дії адміністративно-деліктної норми на всіх осіб, визначених у пунктах 1 та 2 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»;

– наукові підходи до гармонізації деліктних норм КУпАП із базовим антикорупційним законодавством, зокрема, з метою конкретизації предмета правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁸ КУпАП, та усунення його колізії зі ст. 43 Закону України «Про запобігання корупції». Обґрунтовано доцільність викладення цієї норми в новій редакції із чітким визначенням предмета делікту як «конфіденційну або іншу інформацію з обмеженим доступом»;

– наукові погляди щодо необхідності конкретизації у диспозиції частини 1 ст. 172⁸ КУпАП предмету адміністративного правопорушення, під яким необхідно розуміти інформацію з обмеженим доступом (службова та конфіденційна, окрім таємної), яка стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень;

– теоретико-правові підходи до відмежування складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁸ КУпАП, від суміжних деліктів у сферах адміністративного та кримінального права, зокрема за критеріями предмета, суб'єкта, суб'єктивної сторони та специфіки заподіяної шкоди, що дозволяє усунути помилки правозастосування при кваліфікації незаконного використання службової інформації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки та пропозиції впроваджені у:

– *законотворчу діяльність* – при підготовці змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення (Лист Національної академії внутрішніх справ від 26.02.2026 № 46/1105/23/02-26);

– *наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ* – під час підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проектів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 квітня 2026 р. № 119-нд).

– освітній процес Національної академії внутрішніх справ – у системі професійної освіти працівників внутрішньої безпеки, підрозділів запобігання корупції Національної поліції, підвищення кваліфікації поліцейських, при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 квітня 2026 р. № 118-оп).

Особистий внесок здобувача. Положення, що викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих робіт, у дисертації не використовуються.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки та результати дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських та міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів, зокрема: «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 07–08 грудня 2023 р.), «Корупційні ризики та шляхи їх подолання під час дії воєнного стану в Україні» (м. Львів, 07 жовтня 2025 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 11–12 грудня 2025 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки, та практичні рекомендації, що сформульовані в дисертації, відображено у 7 наукових публікаціях, серед яких чотири статті опубліковано у наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; трьох тезах доповідей, зокрема:

1. Усікова Н. П. Суб'єкт адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁸ Кодексу України про адміністративні правопорушення, в частині дії Закону України «Про запобігання корупції». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 293–297. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2024/73.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/71>.

2. Усікова Н. П. Окремі аспекти адміністративної відповідальності за розголошення інформації про викривача та його близьких осіб. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. Вип. 91. т 3. С. 225–233. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/343672/331493>. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.34>.

3. Усікова Н. П. Суб'єктивна сторона незаконного розголошення або використання в інший спосіб інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 168–173. URL: http://lsej.org.ua/11_2025/37.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/35>.

4. Усікова Н. П. Об'єктивна сторона незаконного використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень. *Юридичний бюлетень*. 2025. № 38. С. 65–74. URL: <https://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2025/38/11.pdf>. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2025.38.09>.

5. Усікова Н. П. Інформація як предмет адміністративної відповідальності за незаконне її використання. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 07-08 грудня 2023 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Нац. акад. внутр. справ, Київ, 2023. С. 74–77. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b210a456-ebda-42eb-8e79-591619d5f45a/content>.

6. Усікова Н. П. Нормативно-правові вади законодавства в частині захисту інформації щодо викривача. *Корупційні ризики та шляхи їх подолання під час дії воєнного стану в Україні*. Міжнародна науково-практична конференція. Науково-дослідний інститут публічного права (7 жовтня 2025 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С. 104–106. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/422/13646/30778-1>.

7. Усікова Н. П. Щодо необхідності правового врегулювання норм статей 26 та 43 Закону України «Про запобігання корупції» і статті 172⁸ КУпАП. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 11–12 грудня 2025 р.) / редкол.: Р. А. Сербин, О. С. Тарасенко, С. С. Чернявський та ін. ; Нац. акад. внутр. справ, Київ, 2025. С. 234–236. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/676d7b10-0c9c-4dc8-814b-72a76f3ee41b/content>.

Характеристика особистостей здобувача. Усікова Наталія Павлівна, 1976 року народження, освіта вища. У 1998 році закінчила Луганський інститут внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» та здобула кваліфікацію спеціаліст. З 1998 року працювала слідчим в ГУМВС в Луганській області, з 2002 року консультантом районного суду в м. Луганську. З 2006 року – провідний фахівець Департаменту фінансової розвідки Держфінмоніторингу України. З 2020 року – провідний фахівець Сектору з питань запобігання корупції Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я України, з 2022 року – завідувач цього Сектору. З 2023 року по теперішній час аспірант заочної форми навчання кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Дослідження адміністративної відповідальності за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – «Право».

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Усікової Наталії Павлівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Усікової Наталії Павлівни на тему: «Адміністративна відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків», до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14, проти – немає, таких, що утримались – немає.

**Головуючий –
завідувач кафедри адміністративного
права та процесу
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ДОЦЕНКО